

Gergely, aki a Tanács és az SS közötti összekötő iroda tagja volt, azt mondja, hogy Krumej tett arra célzást előtte és a Tanács másik tagja, Gábor János előtt, hogy Berendet Endre kívánságára nevezték ki.¹⁰⁶ A Tanács persze azt a lehetőséget is mérlegelte, hogy Krumej a maga célzásaival a Tanács és a magyar hatóságok viszonyát akarta feszültebbé tenni, hogy így védelmezze és mozdítsa elő a németek érdekeit. Mégis úgy döntöttek, hogy mivel megállapítást nyert Berend szoros kapcsolata Bosnyákkal, Endre bizalmas barátjával, minden szükséges óvintézkedést megtesznek. Berend levelezését figyelték, lépéseit gondosan ellenőrizték. Stern utasítására Gergely átnézte Berend postázásra szánt leveleit, s néha olyan információkhoz jutott, amelyek megerősítették a Tanács gyanúját.¹⁰⁷ Emiatt és egyéb – valódi és képzelt – leleplezések miatt a Tanács néhány vezetője és tisztviselője egyre jobban tartott attól, hogy Berend esetleg veszélyes lehet a zsidó közösségre. Egy idő után annyira feszültté vált a viszony köztük és Berend között, hogy tervet dolgoztak ki eltávolítására: a németek szemében akarták gyanússá tenni.¹⁰⁸ Gergely szerint valóban felvették a kapcsolatot Weininger Ferenc fakereskedővel, aki egyúttal német ügynök is volt, s bizalmasan tájékoztatták arról, hogy Berend tevékenysége német érdekeket sért.¹⁰⁹ A Berend állítólagos németellenes tevékenységére vonatkozó közlés hamarosan Eichmannhoz is eljutott, aki azonnal őrizetbe vette Berendet, ám – állítólag Bosnyák és Endre kérésére – hamarosan szabadon bocsátotta.¹¹⁰

Berend sajnos semmit sem tett annak érdekében, hogy eloszlassa a hagyományos zsidó vezetők feltételezéseit a Bosnyákhöz és más jobboldaliakhoz fűződő kapcsolatáról. Ahelyett, hogy a Tanács többi tagjával összhangban és szorosan együttműködve aknázza volna ki a hatalmon lévő jobboldaliakhoz fűződő kapcsolatait, ki tudja, miért, úgy határozott, hogy önállóan cselekszik. A kezdeti bizalmatlanság emiatt tovább fokozódott. A Tanács hagyományos zsidó vezetői a jelenlétében szinte sohasem tárgyaltak meg lényeges kérdéseket, mert attól féltek, hogy besúgóval állnak szemben.¹¹¹

Mint korábban említettük, az átszervezett Tanács május 15-én, a tömeges deportálások megkezdésének napján ült össze először. Kétséges, vajon egy nagyobb összhangban működő és egységesebb Zsidó Tanács befolyást gyakorolhatott volna-e a deportálás mértékére és gyorsaságára. Azt azonban bizton feltételezhetjük, hogy a Tanács morálja és hatékonysága fokozódott volna, ha Berend eloszlatta volna munkatársai bizalmatlanságát, és hajlandó lett volna a megbízott közvetítő szerepét játszani a hatóságokkal szemben. Bosnyákkal fenntartott szoros kapcsolata miatt ugyanis valóban *persona grata* volt a belügyminisztériumban a zsidóellenes intézkedések központjában, ahová gyakran ellátogatott. Jóllehet a há-